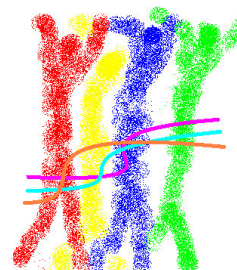

SOCRATES – GRUNDTVIG 2 : PARTENERIATE EDUCATIVE "

Favorizarea inserției sociale prin practici cetățenești

PIEDICI, ATUURI, NEVOI

Toate lucrările realizate în comun privind terminologia utilizată în diferite țări partenere precum și abordarea unor concepte au determinat modificarea tematicii acțiunii noastre : a vorbi de inserție sau de integrare ni s-a părut prea restrictiv și marcat cumva de orientări ideologice și politice variate în funcție de cel care propune și cel care receptează. Deci, reținem ca obiectiv al demersului nostru conceptul valabil pentru toți partenerii de a accede la egalitatea șanselor pentru a-și găsi locul într-o societate comună.

Orientările date în asistarea publicurilor țintă variază în cele patru țări implicate în proiect în funcție de publicul ales, de istoria sa și de natura legăturilor care îi leagă cu țara de reședință (imigranți recent, refugiați veniți într-o altă țară de reședință sau public aparținând unei minorități).

Deci este normal ca fiecare din instituțiile noastre să dezvolte metode în concordanță atât cu cadrul legislativ național cât și cu propria lor cultură de întreprindere precum și orientările ideologice pe care doresc să le pună în valoare.

Pentru a realiza acest scop a trebuit să ne fixăm câteva direcții comune care reprezintă în mod general un tip de "minim social cerut", astfel încât un tânăr care aparține unuia din publicurile noastre țintă să poată beneficia, pentru a reuși în viața de adult, de o reală egalitate a șanselor în raport cu un tânăr aparținând unui grup dominant.

Acest minim social cerut se aplică diferitelor obiective în funcție de două principii distincte :

OBIECTIVE OBLIGATORII

A nu atinge aceste două obiective voit sau nu, este echivalent cu a se exclude sau a fi exclus din cadrul legal al vieții sociale.

Obiectivul 1 : A se bucura de drepturile acordate prin Legislația fiecărei țări persoanelor rezidente în teritoriul său.

A avea acte de identitate în regulă

A respecta exigențele administrative

A se achita de diferite obligații bănești care favorizează accesul la drepturi

Obiectivul 2 : A trăi în cadrul legalității

A cunoaște Legea pentru a o respecta

A nu utiliza decât sursele de finanțare autorizate (salariul oficial și în anumite cazuri ajutoare publice, credite, plasamente...)

A achita impozitele și taxele.

OBIECTIVE DE NATURĂ SĂ FACILITEZE ACCESUL LA EGALITATEA ȘANSELOR

Este vorba aici despre o problematică mai delicată dacă luăm în considerare că este nevoie a păstra culturile proprii fiecărui cetățean. Deci de a nu ceda la capcana de asimilare a unui model unic, și de a evita stereotipurile care constau în a confunda o viață reușită cu un frumos parcurs profesional linear către o responsabilizare permanentă. În același timp în calitatea noastră de profesioniști în domeniul formării și ocupării unui loc de muncă, noi vom trata elemente esențiale ale misiunii noastre: și anume să-i ajutăm pe tineri să învingă exclusiunea și să înceapă viața de adult cu un maximum de atuuiri.

Obiectiv 3: A-și găsi locul său în societate

A cunoaște și a accepta regulile de joc ale vieții în societate

A-și lărgi rețeaua de relații dincolo de micro universul său de origine

A se cunoaște și a se proteja în viitor ca ființă socială

Obiectiv 4 : A-și găsi locul său în sistemul economic

A –și da seama de dorințele sale, de aptitudinile sale și a se proteja în viitor.

A dobândi cunoștințe și competențe necesare pentru a-și atinge scopul.

Obiectiv 5 : A acțiunea ca un actor în comunitate

A conștientiza puterea pe care o deține fiecare individ astfel încât să nu-i lase pe alții să decidă în locul său în legătură cu propria sa viață.

A trăi ca un „cetățean” alegând liber la ce nivel de implicare socială se situează angajamentul său.

A favoriza procesul de acces la egalitate de șanse pentru ceilalți membri ai grupului de origine, (fie că este vorba de a participa activ la îmbunătățirea imaginii sau de a transmite propria sa experiență).

RĂSPUNSUL PROPUȘ

Pentru a ajuta tinerii să atingă aceste obiective există variate metode și intervenții. Educația, învățarea, formarea și, după caz, constrângerea sunt tot atâtea abordări specifice care se interferează și care, adesea, se contrazic în procesul de formare a personalității și a asistării spre vârsta adultă .

Teoretic instituțiile de formare profesională nu ar trebui să intervină decât pentru a transmite cunoștințe și îndemnări care să permită tinerilor accesul la un loc de muncă, dar dacă ne referim la tinerii care refuză un model social propus, obstacolul de a învinge se referă mai mult la atitudini decât la aptitudini.

Pentru a permite dobândirea unui comportament social, formatorul trebuie să conștientizeze la tânăr nevoia de a accepta un anumit număr de principii care se situează pe două mari direcții de reflecție:

- « Eu mă simt marginalizat și învins de la început: asta este realitatea? Dar nu cumva eu însumi îi exclud pe ceilalți? »
- « Afirm că societatea îmi datorează totul. De ce ? Dar eu ce îi datorez societății? »

Pentru a conduce dezbateră în mijlocul unui grup, formatorul trebuie să evite capcana care constă în prezentarea modelelor construite deja sau să cadă în rolul de moralizator. Adesea este preferabil să se utilizeze ca suport acțiuni concrete, care îi vor conduce pe participanți spre a găsi ei înșiși prin actele lor răspunsuri la întrebări pe care apoi singuri vor reuși să le formuleze.

Acțiunile propuse mobilizează reacția, ideile și sentimentele prin care individul își găsește locul său în grup. Munca nu se oprește aici. Pentru că este necesar ca tânărul să aibă destulă reținere asupra propriilor reacții în așa fel încât să înțeleagă mecanismele, argumentarea în demers care apoi să-l determine să-și modifice comportamentul obișnuit: este condiția necesară care să îi permită apoi să-și integreze normal atitudinile dezvoltate într-un context special, să amplifice importanța lor și să le aplice în alte situații din viața de zi cu zi.

În acest caz, practicarea unei cetățenii active este în același timp:

- Pedagogie care poate să fie utilizată în cadrul instituțiilor de formare pentru a-i ajuta pe tinerii să-și găsească locul în viața socială și profesională insistând pe: interdependența între realizarea grupului (amplasarea fiecărui individ în grup și valorificarea grupului) și realizarea personală (conștientizarea capacităților tinerilor și valorificarea propriei lor imagini).
- linie de conduită pentru a-și asuma propria viață de adult și a consolida procesul de inserție socială.

PIEDICILE

În egalitatea de șanse

Pentru a declanșa angajamentul activ al tinerilor în cadrul comunității civile și a-i asista în demersul de inserție profesională, formatorii trebuie să depășească mai multe serii de obstacole cu privire la tinerii înșiși, la situația lor în raport cu cadrul instituțional al țării, al mediului social și profesional.

Dar și formatorii înșiși trebuie să-și asume o reflecție care le va permite să identifice propriile lor atitudini care constituie piedici în realizarea obiectivelor fixate atât în fața tinerilor cât și în fața propriului demers pedagogic.

DIN PUNCTUL DE VEDERE AL TINERILOR

Se disting două tipuri de obstacole:

- Frâne suportate „ în mod obiectiv”: soluționarea problemelor atunci când este posibil, presupune mobilizarea mai multor actori în cadrul unei rețele, adesea pe o perioadă destul de lungă. Formatorul care identifică problema alături de tânăr inițiază și apoi însoțește procesul de realizare.
- Frânele scoase la iveală de tineri ca niște „scuze” : fie ca este vorba de probleme legate de imaginea grupului de care aparține sau de modurile de viață ale acestuia. A-l ajuta pe tânăr în găsirea soluțiilor constituie centrul acțiunii formatorului în demersul său de a-l asista spre accesul la egalitatea șanselor.

Să ne aducem aminte în același timp că analiza efectuată în cadrul acestui studiu se referă doar la tinerii incluși în dispozitivele de formare și de asistență în inserția socială și profesională, pentru care accesul la egalitatea șanselor nu a fost atins încă . Problemele evocate nu trebuie extinse la nivelul întregului grup: din fericire, există tineri ce provin din tinerii imigranți sau aparținând minorităților etnice care urmează un curs școlar, apoi profesional fără a pune probleme, tineri refugiați sau recent emigrați care au deja un nivel școlar bun sau de calificare și învață repede limba țării gazdă, delictvenții nefiind decât o minoritate, etc.

Cu toate acestea formatorii din instituțiile partenere constată că pentru un număr de tineri imigranți aceste idei primite și aceste stereotipuri se verifică în viața de zi cu zi și reprezintă o barieră de trecut înainte ca ei să înceapă munca de formare propriu-zisă.

Pentru fiecare din grupurile țintă, la început am enumerat obstacolele cele mai des întâlnite.

Se pare că la dificultățile întâlnite în ansamblu de fiecare țară participantă mai există și alte obstacole care reprezintă un handicap suplimentar pentru anumite grupuri.

➤ **Obstacole obiective prezente în toate țările partenere.**

- **Nivelul scăzut de studiu** : pe lângă absența diplomelor și a calificării profesionale, tinerii suferă adesea curențe profunde de cultură generală, chiar mergând spre analfabetism și care afectează modul lor de a comunica cu societatea.
- **Anumite trăsături culturale** care impun interdicții puternice, în general legate de respectarea regulilor religioase care nu sunt neapărat comune cu ale populației majoritare. Respectarea acestor reguli impune modalități de viață care pot să conducă la o excludere voită în anumite domenii ale vieții sociale
Printe aceste trăsături culturale puternice reținem ca pe un handicap special cel legat în anumite societăți de:
- **Condiția femeii**: discriminarea reieșită din faptul de a fi femeie pe piața muncii afectează în mod special pe tinerile femei aparținând grupurilor țintă. Nivelului scăzut de studii se adaugă și handicapul legat de modele sociale prin care rolul femeii se situează înainte de toate în sânul familiei. Pentru tinerele fete care au un proiect de viață calchiat pe modelul societății dominante, principalul obstacol de învins va veni dintr-o parte a familiei.

➤ **Frânele "scuză" prezente în toate țările partenere**

- **Sentimentul de a fi exclus de la început**, foarte adesea pus înainte ca tânărul să fi fost direct victima discriminării. Acest sentiment de excludere se manifestă prin respingerea sistematică a

celorlalți și reproducerea modelelor discriminatorii rasiste și xenofobe în fața membrilor societății dominante și/sau în fața altor grupuri minoritare de origini diferite.

- **Obținerea de bani în afara legii:** chiar dacă acest sentiment este sau nu exprimat, el reprezintă principala tentație a tinerilor pentru care perspectiva unui salariu sau a unui venit la negru de-a lungul vieții nu reprezintă un viitor optimist pentru care ei ar fi în stare să facă rabat la un anumit nivel material al vieții într-un sistem de economie alternativă .
- **Refuzul modelului occidental :** este adesea dificil să alegi între comportamentele de acest fel, limitând impactul lor asupra vieții private și a acelor care condiționează poziția persoanelor în lumea socio- economică. Dreptul la diferență transformat în revendicarea dreptului de a nu se integra rămâne caracteristica unei minorități ce își apară o poziție extremă: un comunitarism exacerbat care conduce la constituirea de micro sisteme organizate de propriile lor reguli.

Anumite obstacole nu se referă decât la anumite grupuri țintă.

➤ **Obstacole obiective speciale**

- **Actele de identitate nu sunt în regulă.** Această problemă este frecvent întâlnită la imigranții recent sosiți: este cazul în mod special al tinerilor care și-au întregit familia și care neîntocmindu-și actele de ședere la timp se află într-o situație de ilegalitate în mare lor majoritate. Lipsa de informație, adesea neglijența, se află la originea acestei situații. Cazul refugiaților care nu reușesc să-și reglementeze situația lor îi pun adesea pe tinerii din acest grup într-o situație incertă puțin accesibilă în vederea încadrării în proiecte socio-profesionale. În cazul minorității rromilor din România, numeroși tineri fără stare civilă încă de la naștere, se află în situația de a nu poseda acte de identitate și ,deci, nu pot să beneficieze de asigurări și de ajutoare publice care să favorizeze parcursul de inserție socială.
- **Ignoranța sau slaba cunoaștere a limbii vorbite/scrise a țării gazdă.** Înșușirea principalului instrument de comunicare constituie în prealabil reușita procesului de inserție a persoanelor recent imigrate. Dezbateră rămâne deschisă între parteneri asupra locului în cronologia demersului: înainte fazei de concepere a proiectului personal sau combinat cu acesta.

➤ **Frânele speciale de tip "scuze"**

- **Un model familial în contradicție cu modelul de inserție propus:** numeroși tineri aparținând grupurilor „tineri din părinți imigranți” și „rromi” au ca singură referință un nucleu familial care trăiește din ajutoare sociale sau cu sprijinul unui sistem de economie alternativă, pliat pe comunitatea de origine cu un contact minim sau nul cu populația majoritară. Tânărul care întreprinde un demers de inserție, care îl conduce automat spre o schimbarea modului său de viață își pierde reperele, abandonează locul pe care îl ocupă în oraș sau în sat pentru descoperi o serie de obstacole pe care le poate trece doar printr-o motivație.
- **Situația socială în societatea de origine :** înainte de toate este cazul refugiaților care întâmpină dificultăți legate de degradarea statutului lor social. În afara deșărădăcinării, a pierderii bunurilor materiale, sau a membrilor de familie ei suferă de lipsa unei recunoașteri sociale și profesionale indusă de o situație pe care ei nu au ales-o.

DIN PUNCTUL DE VEDERE AL MEDIULUI SOCIAL

Formatorii încearcă să intervină asupra imaginii grupului și a individului în cadrul membrilor societății cât și a membrilor grupului propriu zis printr-o activitate exercitată asupra afirmării sau a reabilitării încrederii de sine.

La acest nivel tehnica comunicării asupra imaginilor tinerilor se sprijină pe multiplicarea acțiunilor de verificare a comportamentelor individuale și de grup.

Răspândirea informațiilor asupra activităților „cetățenești” desfășurate de câțiva tineri este unul din mijloacele de a conștientiza opinia publică în sens pozitiv față de întregul grup.

Marele public

- Rasismul și xenofobia de bază
- Problemele economice ale autohtonilor servesc în a deplasa vina asupra celuilalt
- Toate ideile primite și prejudecățile reieșite din lipsă de cunoaștere sau din tendința de a generaliza un caz izolat.

Intreprinderile

În afară de prejudecățile sau tendințele rasiste personale care sunt adesea rezultatul anumitor conducători întreprinderile pun înaintea de toate 2 obstacole la angajarea tinerilor care fac parte din acest public țintă:

- Lipsa de calificare și formare
- proastă imagine în raport cu publicul, în cazul în care acești tineri trebuie să fie în contact cu el.

Acest ultim argument este în același timp o nouă scuză din partea conducătorului care se ascunde în spatele unui rasism ambiantal.

Alte întreprinderi, din contră, răstoamă argumentarea și pun în față demersul cetățenesc angajând tineri cu părinți emigranți: la limita între un argument publicitar – 2 tineri emigranți din 20 de tineri, dar se vorbește doar de cei doi ... și un refuz complet al discriminării care i-ar determina astfel să îi angajeze doar pe bază de competențe și nu pe bază de apartenență socială sau etnică – refuzul discriminării pozitive.

DIN PUNCT DE VEDERE AL FORMATORILOR

În cazul imigranților recent, formatorii se află mai ales confrunțați cu problema limbii.

Dar comunicarea poate să fie dificilă și datorită unei lipse de referință privind formatorul în diverse domenii:

- Sistemul de formare al țării de origine și echivalările de calificare.
- Sarcinile, funcțiile și nivelele de responsabilitate cu privire la denumirile profesionale care pot să varieze de la țară la țară.
- Îndemânările necesare în anumite meserii tradiționale

Rezultă un mare grad de dificultate în evaluarea parcursului anterior a persoanei și deci, implicit, orientarea sa profesională eficientă.

Din contră, necunoașterea anumitor practici și comportamente proprii anumitor culturi puțin cunoscute în țara gazdă poate duce la blocaje de o parte și de alta.

Trebuie neapărat să se țină cont de tipul de relație între profesor și cursanți pe care îl întâlnim în majoritatea țărilor din Europa, unde cuvântul și comunicarea sunt destul de libere și, unde se încurajează participarea activă, nu este în general și modelul valabil în țările de emigrație. Distanța și respectul ierarhiei sunt adesea foarte puternice iar metodele pedagogice interactive pot să surprindă persoanele care sunt înaintea de toate „în așteptarea” cunoștințelor care le sunt transmise și a soluțiilor propuse.

ATUURILE

Pentru accesul la egalitatea de șanse

Pentru a contrabalansa frânele și a depăși obstacolele, demersul inserției prin practici cetățenești active trebuie să se sprijine pe puncte tari identificate de către parteneri .

DIN PUNCTUL DE VEDERE AL TINERILOR

Principalul atu este tinerețea cu tot ce presupune ea: visuri și capacitatea de a-și construi proiecte de viitor. Plecând de la aceste dorințe ale tinerilor trebuie să le determinăm motivația, să treacă la fapte însoțindu-i etapă de etapă, astfel încât, fiecare din aceste etape să aibă un rezultat pozitiv care să-i incite să treacă la următoarea etapă.

Conștienți de fragilitatea tinerilor aflați în dificultate socială, solicitați în permanență de a găsi soluții alternative în afara legii, formatorii se sprijină pe anumite motivații căutând mereu să atingă următoarele obiective:

- Dorința de promovare socială, dorința de a intra în sistem, în special, în cazul tinerilor recent imigrați.
- Nevoia de a fi recunoscuți în mod egal în comparație cu populația de origine a țării gazdă.
- Dorința de a valorifica individual și în grup aptitudinea de a depăși dificultățile și de întreține o anumită competiție cu tinerii din țara de origine: a face lucrurile la fel de bine ca ei, ba chiar mai bine...
- Nevoia de independență în raport cu familia și mândria de a-și construi propria viață.

Pentru aceasta formatorii solicită anumite calități tinerilor: deschidere spirituală, curiozitate, creativitate și imaginație, aptitudinea de a se mobiliza în cadrul grupului.

DIN PUNCT DE VEDERE AL MEDIUL SOCIAL

În societățile noastre, în ciuda manifestărilor persistente de comportamente urmate de rasism și xenofobie, tendința generală este în același timp spre deschidere sau conviețuire, tendință pentru care mass-media este fără îndoială un vector influent.

Față de creșterea intoleranțelor, publicul reacționează într-o manieră deschisă și vizibilă, majoritatea dorind să-și manifeste atașamentul la valorile democratice.

Dar alături de manifestările de stradă, comportamentele legate de evoluția societății, inclusiv cele legate de societatea de consum contribuie la modificarea atitudinilor profunde în raport cu străinii.

Creșterea numărului de călătorii spre toate destinațiile, inclusiv spre țările de emigrație, contribuie într-o mare măsură la deschiderea interculturală înspre alte culturi, chiar dacă la o primă vedere nu este vorba decât o descoperire a exoticiului. Din ce în ce mai mulți turiștii doresc să descopere populațiile și nu se limitează numai în a le observa din mașină.

Pe de altă parte, din ce în ce mai mulți cetățenii europeni sunt conștienți de nevoia forței de muncă străine și această informație este redată într-o manieră didactică de presă, de exemplu, când aceasta abordează problema care ne privește pe toți și anume viitorul pensionarilor.

Efectele pozitive ale construcției europene asupra schimbării de mentalități a operat deja asupra populațiilor din statele membre; evoluția este în curs de realizare în cadrul statelor care se află în pre-aderare. Dar mai este mult de lucru în privința țărilor cu o cultură mai îndepărtată.

REFERITOR LA CADRUL INSTITUȚIONAL

Legea și politica statelor sunt în favoarea accesului la egalitatea de șanse. Un ansamblu de texte juridice – supranaționale, naționale, locale... – garantează egalitatea în drepturi și prevede sancțiunile necesare în cazul nerespectării și a practicilor discriminatorii.

Pe de altă parte unele politici practică adesea o discriminare pozitivă prin:

- Ajutoare publice pentru formare și angajarea prioritară a publicurilor țintă

- Punerea în practică a acțiunilor de proximitate favorabile pentru o asistență specifică pentru acest tip de public.

DIN PUNCTUL DE VEDERE AL FORMATORILOR

Formatorii care intervin asupra tinerilor sunt în general determinați de o reală voință spre deschidere și sunt gata să dobândească cunoștințele care le vor permite să –și întărească atitudinea lor interculturală.

Uneori, folosirea tuturor partenerilor, a unei pedagogii fondate pe punerea în valoare a individului în integralitatea sa favorizează rezultatele pozitive ale demersului.